

Štyridsať rokov Slovenskej jednoty klasických filológov

Daniel ŠKOVIERA

Táto obsiahla správa odznela na stretnutí SJKF 25. februára 2010 pri príležitosti 40-teho výročia založenia spoločnosti. V redakčne upravenej podobe bola uverejnená v periodikách: ŠKOVIERA, Daniel: Štyridsať rokov Slovenskej jednoty klasických filológov. *Sambucus V Práce z klasickej filológie, latinskej medievalistiky a neolatinistiky*. Trnava 2010, s. 239-243 ŠKOVIERA, Daniel: Obzretie za štyrmi desaťročiami Slovenskej jednoty klasických filológov. AVRIGA. *Zprávy jednoty klasických filológů LIII (2011)*. Praha: Jednota klasických filológů 2011, s. 94-101.

1 Presný dátum vzniku druhej najstaršej fungujúcej inštitúcie klasických filológov na Slovensku nie je známy. Zachovala sa iba publikovaná správa o založení a začiatku činnosti Jednoty klasických filológov na Slovensku. Napísal ju prvý predseda Jednoty Prof. Miloslav Okál a uverejnil v periodiku *Zprávy Jednoty klasických filológů* (XII/1970, č. 1, s. 34 – 36). Správa neprináša iba holý výpočet faktov o založení organizácie, ale poodhaľuje aj čo-to z jej predhistórie, napr. pripomína aj príčiny, prečo došlo k založeniu našej národnej záujmovej organizácie s takým oneskorením. Česká organizácia klasických filológov vznikla už roku 1868 a bola pôvodne spolkom študentov, ktorí v univerzitnom živote ovládanom nemčinou žiadali, aby sa zohľadnila potreba pripraviť pre národné a stredné školy českých učiteľov. Z tohto hľadiska bola vtedy v našej vlasti situácia diametrálne odlišná.

Za prvej Československej republiky sme spočiatku trpeli absolútnym nedostatkom slovenských latinčinárov a je pochopiteľné, že prevažne českí profesori sa organizovali v Jednote českých filológů. Druhá svetová vojna pretrhla možnú spoluprácu na formovaní jej slovenskej dcéry a po februárovom komunistickom prevrate klasickofilologické štúdiá ako stelesnenie reakčného elitárstva upadli do nemilosti vedúcich politických štruktúr. Tento postoj kombinovaný s novým zákonom o organizáciách viedol až tak ďaleko, že JČF združujúca klasických filológov a slavistov bola v marci 1954 oficiálne zrušená a jej predseda prof. Bohumil Ryba po vykonštruovanom procese pre velezradu uväznený. Iba roku 1956 vznikla nástupnícka JKF obnovená pod ochrannými krídlami ČSAV. Do nej patrili aj Slováci, ktorí sa začlenili do brnianskej pobočky.

Federalizácia Československej socialistickej republiky r. 1968 podnietila zakladanie paralelných vedeckých inštitúcií na Slovensku, a tak sa v novembri toho istého roku zišiel v Bratislave prípravný výbor slovenskej JKF, ktorý poveril pracovníkov klasickofilologickej katedry FiF UK vypracovaním stanov vedeckej spoločnosti pridruženej k SAV. Nevieme presne, kto mal aký konkrétny podiel na formuláciách tohto dnes nezvestného dokumentu, ale právom sme predpokladáť, že hlavné slovo pri ňom mali profesori Okál a Horecký.

Po vybavení formalít s Prezidiom SAV sa v máji 1969 zišlo ustanovujúce valné zhromaždenie, ktoré zvolilo 10-členný výbor na čele s prof. M. Okálom ako predsedom a formálne prijalo **stanovy**. Úlohy definoval § 5 *Stanov* v štyroch bodoch: 1. podporovať a pestovať vedeckú prácu v odbore vied o antickom staroveku a medievalistike; 2. upevňovať spoluprácu s praxou; 3. novo hodnotiť antický starovek a študovať význam antickej kultúry pre rozvoj kultúry na Slovensku; 4. propagovať a popularizovať výsledky pokrokovej vedy.

Organizačný poriadok síce špecifikoval širšie spektrum prostriedkov, ktorými sa mali tieto ciele realizovať, prax však ukázala, že najschodnejšou cestou vyvíjania činnosti budú prednášky pre členov i pre verejnosť. Prvú predniesol prof. Okál 27. 11. 1969 na tému *Idea spravodlivosti v diele Martina Rakovského*. V tom čase už mala organizácia 32 členov, z nich 24 bývalo v Bratislave a väčšinu tvorili učitelia stredných škôl (10) a pracovníci univerzity (8). Vtedajšie zápisné predstavovalo 20,- Kčs a ročné členské sa platilo v takej istej výške.

Politický program normalizácie, ktorý si vytýčil za cieľ odstránenie následkov

krízového vývinu v strane a spoločnosti, celkom neobišiel ani politicky takú bezvýznamnú organizáciu, ako bola práve vzniknutá Jednota. Predovšetkým sa žiadalo vypracovať nové stanovky. Tie nielen zakotvili nový úradný názov Slovenská jednota klasických filológov pri SAV, ale najmä hneď v prvom článku explicitne zdôraznili vedúcu úlohu komunistickej strany, presnejšie povedané, to, že ju Jednota uznáva. Stanovky prerokované so štátnymi a straníckymi orgánmi a nimi odobrené 9. 6. 1972 opäť formálne prijalo valné zhromaždenie, ktoré zvolilo nový výbor opäť na čele s prof. Okálom. Pravda, na dôkaz politickej zrelosti ešte predtým musel z funkcie podpredsedu odísť prof. J. Špaňár, pretože bol vylúčený zo strany.

Okál bol výnimočne zvolený za predsedu aj na 3. valnom zhromaždení r. 1976, ale túto funkciu vlastne nerealizoval. Príčinou bola jednak smrť jeho matky, jednak – ak nie vo väčšej miere – politické tlaky, ktorým bol vystavený ako vedúci katedry. Odvolanie z pozície vedúceho zaobalené do reorganizácie pracoviska vznikom Katedry románskej, klasickej a semitskej filológie ho napokon viedlo k razantnému rozhodnutiu odísť do predčasného dôchodku dňom 1. januára 1978. Rozchod s fakultou bol natoľko emotívny, že Okál až do roku 1990 odmietal vstúpiť čo i len do budovy na Gondovej ulici. Ani Jednota neprestavovala výnimku. Do jej aktivít sa vrátil až po zmene politických pomerov, a to prednáškou o Jozefovi Hrabovskom vo februári 1991. Konečne v januári 1994 mu na návrh výboru Valné zhromaždenie udelilo funkciu čestného predsedu; predtým sa tento návrh vo výbore nepodarilo presadiť.

Pochopiteľne, Okálov náhly odchod a celkovo neurovnané pomery pribzdili Jednotu v jej počiatočnom rozlete. Bolo treba zmobilizovať veľa síl, aby toto fórum klasických filológov vôbec nezaniklo a aby sa v ňom obnovila pokojná atmosféra bez pseudoideologických rekriminácií. Keďže sa Okál oficiálne nevzdal predsedníckeho postu, do najbližšieho Valného zhromaždenia ho v organizovaní podujatí de facto zastupoval vedecký tajomník D. Škoviera.

Historický prehľad vedúcich funkcionárov SJKF vyzerá teda takto:

	predseda	vedecký tajomník	hospodár	podpredseda
1969-72	M. Okál	P. Kuklica	J. Žigo	J. Špaňár
1972-76	M. Okál	M. Masárová	J. Žigo	E. Šimovičová
1976-79	M. Okál	D. Škoviera	T. Pišútová	J. Horecký
1979-82	V. Bunčáková	D. Škoviera	P. Blaho	E. Šimovičová
1982-86	E. Šimovičová	P. Valachovič	P. Blaho	V. Bunčáková
1986-89	E. Šimovičová	P. Valachovič	T. Oravec	K. Buzássyová?
1989-91	P. Valachovič	D. Škoviera	T. Oravec	A. Mallá
1991-94	P. Kuklica	D. Škoviera	???	
1994-99	P. Kuklica	T. Oravec	Ľ. Buzássyová	
1999-2003	D. Škoviera	Ľ. Buzássyová	A. Ostertagová	
2003-2008	D. Škoviera	Ľ. Buzássyová	I. Bacigálová	
2008-	P. Valachovič	D. Škoviera	D. Rošková-Murányiová od 2010 E. Serafinová	

S výnimkou doc. Bunčákovej, ktorá v čase zastávania predsedníckej funkcie viedla Katedru jazykov Lekárskej fakulty UK, všetci predsedovia boli z Filozofickej fakulty UK. V priebehu rokov sa ukázalo, že výbor sa môže zaoberať bez funkcie podpredsedu, pretože ho beztak bude zastupovať funkcionár s podpisovým právom, to znamená vedecký tajomník alebo hospodár. V zložení členov výboru sa od začiatku dbalo na to, aby v ňom mali okrem univerzitných pracovníkov náležité zastúpenie pracovníci SAV a vydavateľstiev aj latinčinári zo stredných škôl. Posledných približne pätnásť rokov sa túto zásadu nedarí zohľadňovať, a to najmä preto, že sa podstatne oslabil styk s gymnáziami. Oproti prvému desaťročiu sa znížil počet členov výboru; spravidla sa pohybuje medzi optimálnymi 7 až 9 členmi. Kto sleduje

vývinovú líniu SJKF v jej hlavných aktivitách, určite si všimol, že príchod nových ľudí do výboru prinášal oživenie činnosti, nové formy práce i nové tematické akcenty.

Ak sa v prvých rokoch existencie SJKF netrvalo na stanovami predpokladanej tajnej voľbe funkcionárov, s nástupom D. Škovieru do funkcie vedeckého tajomníka sa dôsledne dbalo na znenie stanov. Zmena spoločenských pomerov si napokon vynútila vypracovať nové stanovy. Tieto tretie stanovy vypracovali z poverenia výboru D. Škoviera a P. Blaho, valné zhromaždenie ich prijalo a formálne potvrdilo 11. 3. 1991. Zmeny sa dotkli takmer výlučne formulovania cieľov SJKF, práv a povinností členov, činnosti a kompetencie orgánov. Nové stanovy možno charakterizovať ako systematické a presné, na čom má hlavnú zásluhu náš právny romanista P. Blaho. Tieto stanovy sú platné v súčasnosti.

Jednak z hľadiska potrebného osobného nasadenia, jednak z dôvodov archivovania a pružného prístupu k dokumentácii sa osvedčila zásada, že prinajmenej jeden z dvojice vedecký tajomník a hospodár má byť zároveň pracovníkom FiF UK. V budove na Gondovej 2 dostala totiž SJKF od samého začiatku neoficiálne sídlo, od roku 2008 tu používa ako úradné sídlo miestnosť č. 345. Nevymedzené miesto pre archív SJKF i personálne zmeny mali za následok, že t. č. má archív medzery. Používanie úradnej miestnosti a najmä poskytovanie priestoru na prednášky, besedy, workshopy ap. predpokladá pochopenie a súhlas vedenia fakulty pre túto činnosť. Treba konštatovať, že vedenie fakulty trvalo pristupuje k aktivitám SJKF s maximálnou ústretovosťou.

Určite pozitívnou zmenou v organizačnej štruktúre SJKF bol vznik medievalisticko-novolatinskej pobočky so sídlom v Trnave r. 2008, čím sa rozšíril okruh pôsobnosti Jednoty najmä na tunajšie univerzitné prostredie, keďže pobočka má sídlo na Trnavskej univerzite. Takto sa realizoval jeden z bodov už prvých Stanov, kde sa rátalo so vznikom pobočiek a sekcií. Pre našu novú pobočku je príznačná agilita v organizovaní akcií a ich pozitívny ohlas prinajmenej na fakultnej úrovni.

Na druhej strane sa nám nepodarilo realizovať vstup do medzinárodných organizácií staršej FIEC Fédération Internationale des Associations d' Études Classiques a mladšej Euroclassica. Rokovania o tejto veci síce začal s prof. Brillom zo SAV už P. Kuklica počas svojho prvého predsedníctva a konkrétnu úlohu začlenenia do FIEC dostali na starosť D. Škoviera a P. Blaho, ale bohužiaľ vec dosiaľ ostáva medzi úlohami nesplnenými.

2   Pokiaľ ide o činnosť výboru, zakladatelia JKF iste nepredpokladali, že sa **finančná agenda** skomplikuje do takej miery, ako je to teraz. Za ostatných približne 15 rokov sa funkcia hospodára sa stávala čoraz zaťaženejšou a hladký chod Jednoty vo veľkej miere závislým od jeho nasadenia. Sprvu bolo hlavným zdrojom príjmov jednorazové zápisné predstavujúce 20,- Kčs a ročné členské v rovnakej výške – ak vôbec možno použiť výraz „výška“. Získaná suma mala vystačiť nielen na honoráre (za prednášky 70,- Kčs hrubého a za vedenie agendy) a na materiálové náklady (kancelárske potreby, poštovné), ale aj na zaplatenie periodika *Zprávy Jednoty klasických filologů* pre všetkých členov. Pravdaže, to nestačilo na pokrytie nákladov, a tak sa každoročne predkladala orgánom SAV žiadosť o finančný príspevok. Svojimi fondmi však Jednota disponovala bezprostredne. Na získanie lepšieho prehľadu o hospodárení a na čo najracionálnejšie využívanie financií vzniklo v r. 1973 Organizačné stredisko vedeckých spoločností pri SAV, ktoré viedlo celú hospodársku agendu, vrátane úhrad členského. Správa z r. 1979 konštatuje, že pri ustálenej výške rozpočtu 5200,- Kčs, z čoho zhruba polovica pripadá na dotáciu od SAV, hospodári Jednota s malým prebytkom. Najväčšiu položku vo výdavkoch predstavovala úhrada za *Zprávy Jednoty klasických filologů* – 2000,- až 2.400,- Kčs. Spolupráca s Organizačným strediskom neprinášala vážnejšie problémy a funkcionári SJKF s ňou boli spokojní, pretože znamenala citelné odbremenenie od náročnej agendy, hoci tienistou stránkou bola menšia pružnosť vo

vybavovaní niektorých operatívnych potrieb. R. 1979 uskutočnilo revízne orgány SAV revíziu v SJKF, ktoré nezistili vážnejšie nedostatky, žiadali iba zlepšiť čerpanie rozpočtu a vyberanie členských príspevkov.

K podstatnej zmene financovania a evidencie prostriedkov došlo po r. 1996. Rada vedeckých spoločností pri SAV, ktorá bola zriadená po r. 1990 na presadzovanie spoločných záujmov vedeckých spoločností, prevzala od r. 1994 aj agendu spomenutého organizačného strediska. V nasledujúcom období došlo ku zmene štatútu a Rada vedeckých spoločností sa stala mimovládnu organizáciou pre vedu združujúcou vedecké spoločnosti v SR; tie od r. 1998 patria medzi občianske združenia. Na základe výzvy RVS si musela SJKF otvoriť v Slovenskej sporiteľni okrem účtu, cez ktorý prechádzajú všetky operácie ňou kryté, ďalší samostatný účet, na ktorom sa bude viesť výlučne príspevok zo štátneho rozpočtu priznaný spomenutým grémium. Takto teda vznikli dva účty, ktorých vedenie sme museli platiť nie malými sumami platiť. Kult koruny od daňového poplatníka dosiahol rozmery priam vyrážajúce dych, keď proces vracania sumy nevyužitých prostriedkov, ktorá by si dala oveľa racionálnejšie odpočítať z dotácie ďalšieho roka, vyšiel summa summarum drahšie než reklamovaný rozdiel. Neznalosť daňových pravidiel, na ktoré nás mohli kompetentní a tým poverení odborníci upozorniť, nás stála tohto roku niekoľko desiatok eur – išlo o úhradu nedoplatku na dani pred takmer piatich rokov a penále. Odvolanie nemalo vyhliadky na úspech. Súčasťou ročného rozpočtu sú dnes zložité – samozrejme, z pohľadu dobrovoľného funkcionára, pre ktorého nie je účtovníctvo koníčkikom – tabuľkové výkazy, v ktorých sa objavuje viazanie dotačných peňazí na konkrétnu datovanú akciu. Na konci účtovného obdobia sa vracajú nielen nevyčerpané prostriedky zo štátneho príspevku, ale aj úroky z nich. Logické by bolo, keby sa odrátali automaticky, napr. tak ako sa strháva daň z úrokov.

Na prelome osemdesiatych a deväťdesiatych rokov bolo ročné členské zvýšené na 40,- Kčs, od r. 1993 sa upravilo na 50,- Sk. V roku 1999 došlo k poslednej úprave členského – Valné zhromaždenie ho zvýšilo na 200,- Sk pre riadnych ekonomicky činných členov a na 100,- Sk pre dôchodcov a mimoriadnych členov. Takisto boli upravené honoráre za prednášky a vedenie agendy. Toho istého roku sa podarilo SJKF získať vo svojich dejinách jediný sponzorský dar; predstavoval sumu 2.700 Sk, bol od firmy Medochemie Ltd. Bratislava a v jeho získaní sa angažovala dr. Ozábalová. Od r. 2001 sa začalo vyplácať 1000,- Sk za prednášku, 1000,- Sk za vedenie agendy. Je celkom zaujímavé, že v správe, ktorú podala r. 2003 hospodárka Valnému zhromaždeniu SJKF A. Ostertagová, sa konštatuje mierne zlepšenie finančnej situácie. Platí to predovšetkým preto, lebo sa darilo zvyšovať dotáciu od RVS – z 12.000 (1999) na 19.000 Sk (2002) a okrem toho z Nadácie Jana Husa bolo získaných 32.500,- Sk. Z tejto sumy sa použilo 16.000 na druhý cyklus prednášok „Dejiny gréckeho jazyka“. Problémom sa stalo aj poukazovanie príspevku – r. 2004 prišiel príspevok až v auguste.

Zo spomenutého prehľadu, ktorý vyšiel v Aurige 46/2004 na s. 150-151 však zároveň vyplýva, že príjem z členského trvalo klesal – z 18.230,- Sk r. 2000 na 11.450 r. 2002. Iste sa v tom odrazil postoj členov, ktorí sú pracovne a bydliskom viazaní ďalej od Bratislavy a teda sa reálne nemohli zúčastňovať na bežných podujatiach Jednoty. Od roku 2004 prestala RVS prispievať na vydávanie periodika AVRIGA – Zprávy Jednoty klasických filológů a toto rozhodnutie zdôvodnila tým, že Auriga nie je Spravodajom SJKF. Aj keď sme písomne protestovali, naše argumenty neboli uznané. V r. 2001 sme museli za Aurigu zaplatiť takmer 20.000 Sk, a tak bolo zrejme, že toto bremeno bude pre nás neudržateľné. Od r. 2004 – tak sa rozhodlo – na periodikum nevyplýva nárok z titulu členstva v SJKF. Objednávajú sa teda iba výtlačky pre vysokoškolské pracoviská a pre individuálnych platcov. Niekoľko zmien prebehlo aj v uhrádzaní členského; teraz sa platí priamym vkladom na účet v Slovenskej sporiteľni.

3 Pokiaľ ide o vývin **členskej základne**, v prvých desaťročiach sa sledovala línia jej extenzívneho budovania. SJKF začínala s 32 členmi r. 1969, po istej stagnácii na začiatku 70-tych rokov (51 – 54 členov) zaznamenávala prírastok takmer každý rok, takže roku 1979 už evidovala 81 členov. Takmer 40 % prírastku predstavovali nedávni absolventi, mladí učitelia a odborní pracovníci. Z hľadiska zamestnania asi dvojpätinový podiel pripadal na stredoškolských učiteľov, hoci nie všetci vtedy vyučovali latinčinu. Druhou najpočetnejšou skupinou boli vysokoškolskí učitelia; bola ich približne štvrtina členstva. Pracovníci kultúrnych ustanovizní predstavovali asi jednu sedminu, pracovníci SAV jednu desatinu.

Pravda, už v spomenutej bilancii prvého desaťročia sa konštatovalo, že napriek osobným listom tajomníka a upomienkam v mene výboru viacerí sa nestotožňujú s plnením povinnosti platiť členské, hoci jeho výška bola takmer iba symbolická. Opatrením voči neplatiacim členom bolo napr. to, že sa im neposielali Zprávy JKF a sčasti sa teda redukoval aj odber periodika. Pozvánky sa však posielali každému. Je skutočnosťou, že sa nenašiel spôsob, ako spomenuté pohľadávky dobyť. Pre nedisciplínu sa teda začiatkom 80-tych rokov prišlo k jednotlivým prípadom aj k formálnemu zrušeniu členstva – napr. r. 1980 sa to dotklo 6 členov. Roku 1982 mala SJKF 80 členov, r. 1983 už 87 a roku 1997 asi 90. V roku 1999 pribudlo 34 nových členov, 3 ukončili členstvo a viacerí zo starších členov sa odmlčali, takže výbor nemal o nich nijaké informácie. Tajomníčka s hospodárkou si vzali za úlohu inkasovať členské aj späťne za roky 1994-98, ale úspešnosť akcie bola sotva dvojtretinová. Dosiagnúť métu 100 platiacich členov sa SJKF, ktorá patrila vždy medzi malé vedecké spoločnosti pri SAV, sa zrejme nepodarilo.

Je zákonitá, že v SJKF dochádza k striedaniu generácií. Spomedzi tých, ktorí Jednotu založili a jej fungovaniu venovali veľa síl, už nežijú profesori M. Okál (†1997), J. Horecký (†2006), J. Špaňár (†2007), docentka V. Bunčáková (†2003), PhDr. T. Pišútová (†1997), gymnaziálny latinčínar I. Nemeč (†2009) ani nadšenec pre živú latinčinu Vojtech Lacko (†2009); dátum smrti J. Žigu sme zatiaľ nezistili. Všetkým patrí naša vďačná spomienka. Niektorým členom bráni v účasti na podujatiach vzdialenosť, pokročilý vek a zdravotný stav. Teší nás, že sme stihli vysloviť aj formálne poďakovanie zaslúžilým členom pri ich životných jubileách prof. Okálovi (1994) a prof. Špaňárovi (1997). Pri desiatom výročí Okálovej smrti na jar roku 2007 zorganizovala Teologická fakulta Trnavskej univerzity seminár s referátmi o niektorých aspektoch Okálovho diela a s osobnými spomienkami naňho.

Záujem o členstvo medzi absolventmi štúdia klasických jazykov sa nestráca, aj keď nepracujeme náborovou formou. Samozrejme, na ich ďalšie zapojenie do činnosti má vplyv ich poabsolventské uplatnenie. Spomenutý záujem však dovoľuje dúfať, že napriek nemalým ťažkostiam, s ktorými sa boríme, fórum SJKF, ponúkajúce platformu spolupráce medzi univerzitnými pracoviskami, nezanikne.

4 Hladké fungovanie organizačných štruktúr vytvára dobré predpoklady pre vonkajšiu činnosť, ktorá je poslaním SJKF, a môže sa premietnuť najmä v publikačnej činnosti, v ponuke prednášok pre členov i širšiu verejnosť, v organizovaní ďalších odborných a záujmových podujatí. Najviac bolo **verejných prednášok** na pôde SJKF príp. takých, ktoré SJKF spoluorganizovala. Ich počet už presiahol číslo 160. Myslím, že nebude nezaujímavé všimnúť si ich tematický záber, počet prednášateľov z radov členov a host'ujúcich prednášateľov apod. Najplodnejšie z kvantitatívneho hľadiska bolo desaťročie 1980-1989 s 51 prednáškami, v prvom desaťročí ich odznelo 40, v ostatných dvoch 37, resp. 36, nerátajúc prednášky v Trnave. V globále sa dá povedať, že kým v prvom dvadsaťročí dominovala novolatinská problematika a literárno-vedná stála výrazne v úzadí, súčasná tematická štruktúra je vyvázenejšia.

V celkovej bilancii stále vedie neolatínika s 27 prednáškami, na druhom mieste sú lingvisticky a literárnovedne zamerané prednášky s počtom po 18 a na treťom s počtom 17

archeologicko-umenovedné prednášky, ktoré však prilákali širšie publikum najmä vďaka obrazovej dokumentácii, prednášky zamerané na históriu (17) a na filozofiu (15). V ostatných rokoch registrujeme zvýšený podiel byzantologickej a novogréckej problematiky, čo súvisí okrem toho s tým, že SJKF nebýva výlučným usporiadateľom prednášky, ale participujúcou organizáciou. Novogrécka tematika je v centre pozornosti osobitnej Slovenskej spoločnosti novogréckych štúdií. Pre prvé dvadsaťročie SJKF boli príznačné pokusy o cykly (filozofický, novolatinský), ale čoskoro sa od takéhoto viazania upustilo. Počas prvých troch desaťročí sa pohyboval podiel prednášateľov z Čiech a Moravy medzi 12-18 %, v predchádzajúcom desaťročí klesol pod 10 % a naopak podiel iných zahraničných prednášateľov dosiahol plných 50 %. Keďže najčastejšie išlo o kolegov z Viedenskej univerzity príp. z Rakúskej akadémie vied a z gréckych univerzít, odznali prednášky v nemčine (14) – niekedy so súbežným prekladom, najnovšie sa však presadzuje angličtina. Je pochopiteľné, že cudzojazyčné prednášky zväčša nie sú zamerané na širšiu verejnosť. Na druhej strane otvárajú nové obzory záujemcom z radov našich pracovníkov a študentov. Výbor SJKF sa vždy usiloval o to, aby poskytoval fórum, kde sa môžu predstaviť a v diskusii si overiť poznatky a hypotézy mladí vedeckí pracovníci. Celkovo tu vystúpilo vyše 72 prednášateľov, najčastejšie Okál (13), Škoviera (11), Kuklica (8), Špaňár, Horecký, Bartoněk, Šimon (po 5).

Pôvodne boli členovia pozývaní na prednášky osobne adresovanou písomnou pozvánkou, fakultná verejnosť sa o konaní prednášky dozvedala z 2 plagátov (1 pre každú budovu FiF UK), ktoré kaligraficky pripravoval P. Kuklica. V druhom desaťročí k tomu pribudlo propagovanie podujatí v bratislavskom Večerníku a v Bratislavskom zvukovom denníku SRO, o ktoré sa starala T. Kusá a T. Oravec. Naadresovať zakaždým takmer 100 písomných pozvánok bolo mimoriadne prácne a rozposlať ich poštou čoraz drahšie. Zhruba v polovici 90-tych rokov sa táto činnosť racionalizovala predtlačenými adresami, s príchodom D. Roškovej sa pozvánky zasielajú elektronicky. Členovia sa takýmto spôsobom dozvedajú aj o iných zaujímavých podujatiach nielen SJKF, ale aj brnianskej pobočky JKF alebo rakúskych kolegov v Inštitúte pre klasickú filológiu, stredovekú a novovekú latinčinu Viedenskej univerzity či spoločnosti Eranos. Podstatne sa inovovala výroba plagátov; súčasné technické prostriedky ich dovoľujú ľahko multiplikovať plagáty, preto plagátov visí v budove FiF UK oveľa viac ako kedysi.

Tieto aktivity však neznamenajú, že sa zvýšila návštevnosť prednášok, aj keď ich v mnohých prípadoch zatriktívni moderné technické výdobytky, napr. power-pointová prezentácia – skôr sa ukazuje, že súčasný životný spôsob prerieduje rady publika vytváraním pocitu, že času je objektívne čoraz menej. Pokiaľ ide o účasť na podujatiach, najmä na prednáškach, nespracovávajú sa presné číselné údaje, ale badáme vcelku trvalý pokles. V roku 1982/83 sme konštatovali zníženie účasti a negatívny vývin sme zdôvodňovali tým, že neexistuje ani jeden ročník študentov latinčinárov. V súčasnosti je oveľa bohatšia ponuka vzdelávacích podujatí, ktoré sa skôr koncentrujú v elektronických médiách na rôznej úrovni. V nich však spravidla nie je možnosť živej diskusie.

Pokles záujmu sa sčasti odráža aj na neprednáškových podujatiach, ktorými sa SJKF pokúšala zatriktívniť ponuku. Ide o exkurzie, prezentácie kníh, odborné semináre. Naše **exkurzie** mierili na Devín (1981), do Gerulaty (1984), Dúbravky (1986), Stupavy (1987), Carnunta (1992 a 2001). Volanie po nich však v ostatnom desaťročí utíchlo. Uskutočnili sa **tables rondes** alias **besedy** o preklade Cicerona (1983), gréckych historikov (1986) a rímskych historikov (1990), **beseda** o skriptách z papyrológie (2007) s R. Dostálovou, jednou z autoriek. Sem by sme mohli prirátavať aj prezentáciu knihy *Odyseas Elytis: Dôstojné je v priestoroch Univerzitnej knižnice v Bratislave*. Medzi vedecky akcentované podujatia sa zaradili pracovné **semináre** o problematike transkripcie mien (1981), výsledkoch sovietskej vedy o antickom staroveku za posledné desaťročie (1987), ale Jednota nespúšťala zo zreteľa ani stav vyučovania latinčiny – vyučovaniu latinčiny na stredných školách venovala stretnutie

roku 1992, klasickej filológii na slovenských vysokých školách trnavské stretnutie klasických filológov r. 1999, o ktorého úspešný priebeh sa zaslúžila Katedra klasických jazykov FH Trnavskej univerzity. Z poverenia účastníkov predseda SJKF tlmočil r. 1999 kritické stanovisko k nedostatočne pripravenému pokusu o založenie klasickofilologického pracoviska a k vypísaniu študijného programu biblická filológia = gréčtina-latinčina-hebrejčina na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici; od realizácie programu sa napokon upustilo. V septembri 2003 sa konalo podobné stretnutie v Prešove na tému *Desať rokov Slovenskej republiky – desať rokov klasických štúdií*, ktorého organizačnú ťarchu prevzala Katedra románskej a klasickej filológie FF PU. V role spoluorganizátora participovala SJKF na medzinárodnej **konferencii** *Sociálne revolúcie a právo* (1980) a na workshopoch *Littera scripta manet* (2005), *Aspekty jazykovedy v klasickej filológii* (2007), *Medium aevum Latinum* (2008).

5 Hlavným **publikačným** priestorom ostáva spoločné periodikum JKF a SJKF, ktoré jednak z iniciatívy prof. J. Buriana od roku 1992/93 zmedzinárodnilo pôvodný názov *Zprávy JKF* na *Auriga*, jednak postúpilo do vyššej kategórie – od r. 2009 je zaradené do Zoznamu recenzovaných neimpaktovaných periodík vydávaných v Českej republike. Slovensko má v redakčnej rade jedného zástupcu – do r. 1979 to bola dr. Šimovičová, od r. 1979 až doteraz je to D. Škoviera. Zastúpenie slovenskými príspevkami všeobecne zaostáva za očakávaním. Spôsobuje ho však výlučne menšia ponuka zo strany členov SJKF. Podiel slovenských príspevkov ostáva najmä vinou potenciálnych autorov prispievateľov azda až príliš nízky. Svoje možnosti sme naznačili v 33. ročník *Zpráv* z r. 1991, ktorý bol plne v slovenskej autorskej rėzii, ale takéto číslo vyrobiť by sme neboli schopní ani každý 4. rok. V súčasnosti drasticky poklesol náš odber periodika, pretože z financií prostriedkov, ktorými disponujeme, ich nevieme uhradiť a zaslať každému členovi, ako sa to pôvodne zamýšľalo.

Spoločnou česko-slovenskou úlohou bolo aj vydávanie **bibliografie** klasických štúdií, ktoré dostával každý člen Jednoty. Zhromažďovanie a odovzdanie podkladov zo Slovenska zabezpečoval P. Valachovič. Hoci sme mali záujem o pokračovanie v spoločnej bibliografii, rozdelenie dovtedy spoločného štátu sa premietlo v rozhodnutí vydávať od r. 1993 iba českú bibliografiu. Vydanie bibliografie gréckych a latinských štúdií na Slovensku pripadlo našej vedeckej spoločnosti. Vďaka pomoci Katedry klasických jazykov FiF Trnavskej univerzity sme úlohu zvládli vcelku úspešne, bibliografiu za roky 1993 – 2005 zostavila trojica autorov E. Juriková, D. Škoviera, P. Valachovič. Teraz už prebieha zbieranie materiálu na bibliografiu 2006 – 2010 s doplnkami k predchádzajúcim rokom. Za prejav kolegiálneho porozumenia by zostavovatelia pokladali, keby každý člen SJKF zaslal svoju osobnú bibliografiu s presnými údajmi a keby upozornil aj na texty, ktoré vyšli v inak ťažko dostupných zborníkoch.

Nemenej dôležité bude premyslieť projekt výskumnej úlohy, ktorej gestorom by mohla byť SJKF. Spracovanie lexikónu osobností, ktoré prispeli svojím pracovným vkladom do histórie klasických štúdií, sa pri diskusii vo vedení Jednoty javilo ako ideálny štart v tejto oblasti. Keďže SJKF nemá osobitný zamestnanecký personál, otvára sa cesta aspoň pre prevzatie časti finančného zabezpečenia.

6 Počas svojej 40-ročnej cesty históriou spolupracovala SJKF s mnohými organizáciami, ktorých kompletné vyratúvanie by iste bolo únavné a zbytočné. Aj tu musíme opäť a opäť vziať do úvahy skutočnosť, že sa činnosť kmeňového pracoviska členov personálne prelína s činnosťou nášho združenia. Niektoré prípady spolupráce vôbec mierili viacej *ad personam* a neboli v pravom zmysle slova inštitucionálnou spoluprácou. Mám na mysli napr. prednášky v Mestskej knižnici v Bratislave, Slovenskej pedagogickej knižnici, Literárnovednom ústave SAV, Socialistickej akadémii, Spoločnosti pre šírenie vedeckých poznatkov atď. Napriek tomu pokladám za užitočné pripomenúť spoluprácu aspoň s niektorými.

Na prvom mieste sa treba dotknúť spolupráce s JKF v Prahe. Od vzniku SJKF bola táto spolupráca veľmi živá. Predstavovalo ju vzájomné informovanie o podujatiach, výmena prednášateľov, pravidlo, že prvým podpredsedom JKF je predseda SJKF. Cez JKF sa stala členkou československej delegácie na 7. medzinárodnom kongrese FIEC v Budapešti 3. – 8. 9. 1979 E. Šimovičová. Štátoprávnym osamostatnením republík Českej a Slovenskej (už nie socialistickej) sa uvedené pravidlo zneplatnilo a štatistika hovorí jasnou rečou, že aj výmena prednášateľov je menej živá. Posledný raz sme tu ako spoluorganizátori mali prednášku Martina Svatoša 26.5. 2004 na tému Humanistické vzdelání v Rakousku a českých zemích v 19. a v první polovině 20. století. V Prahe prednášal D. Škoviera 1. 6. 2007 na tému *Purkircherova parafráze 72. žalmu*. Výmena informácií o podujatiach však pokračuje.

Na druhom mieste treba spomenúť spoluprácu so Slovenským rozhlasom. V éteri odznel napr. cyklus relácií *Antická knižnica* o rozličných autoroch a žánroch, *Ad fontes* o antických historiografoch, čítania na pokračovanie, fičer *Vivat, Alma Mater* (1999), výraz Žatvy SR za rok 2000) a fičer *Ecce, profesor* (2002), z košického štúdia sa vysielali cykly *Paideia* a *Iluminácie* zamerané na filozofiu a kultúrne dejiny, antická literatúra sa objavila v relácii *Autor na dnes*, teraz sa predstavujú homérske eposy. Bez iniciatívy rozhlasových pracovníkov – tu musíme s vďakou menovite spomenúť aspoň Dr. Táňu Kusú – by táto nesmierne cenná a široký okruh verejnosti zasahujúca prezentácia hodnôt založených na antickej vzdelanosti výsledky nebola predstaviteľná. Dvere do druhého elektronického média televízie sa nám nepodarilo otvoriť.

Ak sme v minulosti vyzdvihovali plodnú spoluprácu s vydavateľstvom Tatran na realizovaní slovenských prekladov a na organizovaní verejného prezentovania prekladov, od r. 1991 zásadné zmeny vo vydavateľskej oblasti priniesli zánik takejto kooperácie. Zhruba pred piatimi rokmi boli nadviazané sľubné vzťahy s vydavateľstvom Kalligram a z priameho rokovania s pánom Szigetim vzišli podnety jednak pre reedície už jestvujúcich, ale dnes už v obchodnej sieti nedostupných titulov, jednak pre program nových prekladov. Niektoré okolnosti organizačného rázu a okrem toho najmä doznievajúci nepriaznivý ekonomický vývin zmrazil projekt slovenskej analógie Antickej knižnice. Ak sa nevzdáme tejto vízie, možno by pôda SJKF prispela ku koordinácii práce na jednotlivých tituloch a výmene skúseností medzi prekladateľmi. Záleží nám totiž na raste nových prekladateľov, ktorého podmienkou je na jednej strane dopyt, na druhej strane kvalifikovaná kritika prekladu. Zatiaľ sa nevieme chopiť tejto úlohy.

Štvrtá sféra našich aktivít a pokusov o spoluprácu sa týka školstva a vyučovania latinčiny. V prvom desaťročí SJKF zabezpečoval spoluprácu s Výskumným pedagogickým ústavom resp. s Krajským pedagogickým ústav v Bratislave stredoškolský profesor Imrich Nemeč. Z jeho iniciatívy sa v Klube latinčinárov konali pre vyučujúcich viaceré cykly prednášok s diskusiou. Pre ilustráciu uvediem, že M. Okál tu mal 10 prednášok, P. Kuklica a I. Nemeč po 9, J. Špaňár 6, Ferdinand Kubala a E. Šimovičová po 5, T. Pišútová 4, V. Bunčáková a D. Škoviera po 2, Anton Virth a J. Žigo po 1; dovedna 54. S odchodom I. Nemca do dôchodku r. 1979 sa táto väzba silno uvoľnila, hoci Jednota mala túto úlohu stále na zreteli. V správe o činnosti za rok 1981 sa konštatuje, že sa 28. 1. 1981 uskutočnila metodická prednáška E. Šimovičovej o problematike III. deklinácie a prednáška V. Bunčákovej o angažovanej poézii starovekého Ríma, ale podujatie nemalo náležitý ohlas, prišlo necelých 10 záujemcov.

Od roku 1990 sa črtali lepšie možnosti pre postavenie latinčiny na gymnáziách. Aspoň tak ich reflektoval článok *Klasické jazyky na prahu novej perspektívy* (Naša univerzita 37/1990-91, č. 3), boli sme zapojení do rodiaceho sa, no nezavŕšeného projektu humanizácie školstva, mapovali sme situáciu na gymnáziách – výsledky prieskumu sme prezentovali na celoštátnom stretnutí klasických filológov na jeseň 1991 v Libliciach a v článku *Stav a perspektívy klasických jazykov na gymnáziách na Slovensku* (Učiteľské noviny 41/1991, č. 3

[17. 1. 1991], s. 9). Výsledkom liblickej porady bolo odporúčanie založiť klasické gymnázium v Bratislave v tých intenciách, akými sa riadi klasické gymnázium v Brne-Královom Poli.

Bezodkladne sme navštívili Ministerstvo školstva SR so žiadosťou o pomoc. Ako minimum sme navrhli, aby gymnáziá, ktoré sa chcú označovať ako klasické alebo humanitné, mali povinnú latinčinu. Ministerstvo v podstate strčilo hlavu do piesku. Bolo nám farizejsky odporúčané, aby sme akciu realizovali iba s osobným nasadením a na vlastnú päsť. Neskôr sme opäť nadviazali styky s Ministerstvom školstva – cez osobné kontakty dr. Ozábalovej – vypracovali sme stručný, ale precízny jednostranový elaborát s vecnými argumentmi. Ďalšie pracovné stretnutia boli odložené *ad Kalendas Graecas* a zo sľubných rečí úradníkov ostáva – ako sa v podstate dalo očakávať – nulový výsledok.

V 90-tych rokoch sa uskutočnil z iniciatívy SJKF – osobne sa v tejto veci angažovala dr. Dekanová – pokus o založenie asociácie stredoškolských učiteľov latinčiny, ktorej by SJKF mohla pomáhať. V relatívne dobre zaplnenej posluchárni č. 127 na Gondovej 2 sa však nenašiel ani jeden dobrovoľník, ktorý by sa veci ujal.

Roku 1999 vyšiel z trnavského stretnutia klasických filológov podnet vyvinúť aktivitu pri zavádzaní a rozširovaní vyučovania latinčiny na stredných školách a odstrániť tak neželaný stav, keď vysoké školy supľujú úlohu gymnázií. S týmto cieľom sa za účasti gymnaziálnych učiteľov z Bratislavy a Trenčína a vysokoškolských pedagógov z Katedier klasickej filológie a jazykov Fi UK a klasických jazykov FH TU konal 13. 5. 1999 v Metodickom centre na Tomášikovej ulici seminár *Aktuálne otázky vyučovania latinského jazyka*. Na základe poverenia účastníkov seminára vypracovali dr. A. Ostertagová a dr. Mária Pelechová z Piaristického gymnázia v Trenčíne brožúrku *Prečo sa učiť latinčinu*, ktorá vyšla v edícii „Edukácia“ pri Metodickom centre Bratislava a bola rozoslaná na slovenské gymnáziá. Informácie z brožúrky boli publikované aj v článkoch *Renesancia jazyka starých Rimanov?* Učiteľské noviny 49/1999, č. 31, a *Prečo sa učiť latinčinu* Pedagogické rozhľady 8/1999, č. 5. Intenzívny evalvačno-akreditačný cyklus a s ním spojený príval byrokratických povinností celkom pochopiteľne naráža na hranice ľudskej energie, takže v ostatných rokoch sa aktivity – aspoň z našej strany – v tejto záležitosti zjavne utlmili.

7 Jubileum štyridsiatich rokov SJKF nás stavia pred zásadnú otázku: Tou je *raison d'être* našej vedeckej spoločnosti. Čo ďalej? Ako zužitkovať osobné nasadenie funkcionárov a nemrhať pritom ich silami? Čo robiť pre to, aby sme si rozumeli nielen v úzkom kruhu znalcov antiky, ale vedeli osloviť aj širšiu verejnosť? Nachádzať odpovede na ne a uvádzať ich do života bude najvhodnejším prejavom vďaky a úcty k zakladateľskej generácii SJKF a ich pokračovateľom. Hodnota 40 rokov azda nie je na zahodenie.